בעיות

נערך ע"י נירה חטיבה בי"ס תיכון חדש ת"א

1. נתון: $\left(x + \frac{1}{x}\right)^2 = 3$.

מבלי לחשב את x , חשב את $x^3 + \frac{1}{x^3}$.

2. ידוע כי e מספר טרנסצנדנטי. הוכח כי $\log_e 2$ הוא מספר אי רציונלי.

3. פנים מעגל מכיל 2 מליון נקודות, כך שאין זוג נקודות מביניהן שהן על קוטר אחד. האם חייב להיות במעגל זה קוטר - המחלק את המעגל לשני חלקים, כך שפנים כל אחד משני חצאי המעגל יכיל בדיוק מליון נקודות? נמק.

4. איברי הסידרה $\{a_n\}$ מקיימים:

$$a_{n+1} = 5a_n + \sqrt{24a_n^2 + 1} \quad , n = 0,1,2,\dots, \quad a_0 = 0 .$$

הוכח כי איברי הסידרה הם מספרים שלמים.

5. 27 קוביות גבינה קטנות בעלות מקצוע a כל אחת, מסודרות כך שהן יוצרות קוביה אחת גדולה שמקצועה $3a$. עכבר מתחיל לאכול קוביה קטנה, ואחר כך קוביה בעלת פאה משותפת עם הראשונה, וכך הלאה. האם העכבר יוכל לסיים את סעודתו בקוביה הקטנה הנמצאת במרכז הקוביה הגדולה?.

פתרון בעיות קודמות

(שהוצגו בגליון מס. 1 של "מתמטיקה למורה")

1. אם d,c,b,a ו־ y,x מסמנים בהתאמה את האורכים של 4 צלעות עוקבות של מרובע ושני אלכסוניו ואם מרובע זה ניתן להחסם במעגל וניתן לחסום בו מעגל, הוכח כי:

$$(a + b + c + d)^2 \geq 8xy$$

והשוויון קיים אם ורק אם המרובע הוא ריבוע.

<u>הוכחה:</u>

מאחר שהמרובע ניתן להחסם במעגל, קיים לפי משפט תלמי (Ptolemy ,
ראה "גיאומטריה" של לדז'ינסקי עמ' 161): $\quad (1)\ ac + bd = xy$

ומאחר שהמרובע חוסם מעגל, קיים: $\quad a + c = b + d$

לכן:

$$(a - b + c - d)(a + c) = (a - b + c - d)(b + d)$$

לאחר פתיחת סוגריים וכינוס:

$$(2)\ a^2 + b^2 + c^2 + d^2 + 2(ac + bd) = 2(ab + ad + bc + cd)$$

באופן כללי מתקיים: $\quad (3)\ (a - c)^2 + (b - d)^2 \geq 0$

מ־(3), לאחר סידור $\quad (4)\ a^2 + b^2 + c^2 + d^2 \geq 2(ac + bd)$

אבל: $\quad (a + b + c + d)^2$

$$= (a^2 + b^2 + c^2 + d^2) + 2(ab + ac + ad + bc + bd + cd)$$

$$= (a^2 + b^2 + c^2 + d^2) + 2(ac + bd) + 2(ab + ad + bc + cd)$$

לפי (2) $= 2[(a^2 + b^2 + c^2 + d^2) + 2(ac + bd)]$

לפי (4) $\geq 2 \cdot 4(ac + bd)$

ולכן לפי (1) $(a + b + c + d)^2 \geq 8xy$

מ. ש. ל.

אי השויון היחיד בו השתמשנו, הוא (3). לכן - שויון יתקיים אם ורק אם יתקיים שויון ב-(3), כלומר - אם ורק אם $a = c$ ו- $b = d$. מרובע המקיים תנאים אלו הוא מקבילית. אבל מקבילית החוסמת מעגל היא מעוין ומקבילית החסומה במעגל, היא מלבן.

לכן - שויון יתקיים אם ורק אם המרובע הוא ריבוע.

---

2. הוכח: $(n - 1)^n > n^{n - 1}$, לגבי כל n טבעי $n > 3$.

<u>הוכחה באינדוקציה</u>

בדיקה: לגבי $n = 4$ הטענה נכונה: $3^4 > 4^3$

נניח כי הטענה נכונה לגבי $n = k$: $(k - 1)^k > k^{k - 1}$ (1)

ונוכיחה לגבי $n = k+1$ כלומר כי: $k^{k + 1} > (k + 1)^k$

לשם כך נכפול את שני אגפי (1) ב $(k+1)^k$ (חיובי):

$$(k - 1)^k(k + 1)^k > k^{k - 1}(k + 1)^k$$

(2) $(k^2 - 1)^k > k^{k-1}(k+1)^k$

(3) מאחר ש: $k^2 > k^2 - 1 > 0$, קיים: $k^{2k} > (k^2 - 1)^k$

מ (2) ו (3) נובע: $k^{2k} > k^{k-1}(k+1)^k$

נצמצם ב k^{k-1} (חיובי) ונקבל: $k^{k+1} > (k+1)^k$

מ. ש. ל.

---

3. הראה כי ארבעת המספרים 13, 11, 7, 5 הם הרביעייה היחידה של מספרים ראשוניים, (כלומר, מן הצורה $p + 8$, $p + 6$, $p + 2$, p) אשר הממוצע החשבוני שלה הוא ריבוע של מספר טבעי.

<u>הוכחה</u>

לפי הנתון: (n מספר טבעי):

$$\frac{p + (p + 2) + (p + 6) + (p + 8)}{4} = n^2$$

לאחר פתיחת סוגרים, כינוס וצמצום ב-4: $p + 4 = n^2$

p מבוטא כאן כמכפלת שני גורמים: $p = n^2 - 4 = (n + 2)(n - 2)$

אך נתון כי p ראשוני ולכן הגורם הקטן יותר יהיה 1: $n - 2 = 1$.

מכאן $n = 3$ ו- $p = 3^2 - 4 = 5$.

מ. ש. ל.